

Tonje Nessimo

Nynorsk som sidemål på ungdomstrinnet

En analyse av et læreverk for bokmåselever med nynorsk som sidemål

Bacheloroppgave i Grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn
Veileder: Reidun Heggem

Mai 2019

Tonje Nessimo

Nynorsk som sidemål på ungdomstrinnet

En analyse av et læreverk for bokmåselever med
nynorsk som sidemål

Bacheloroppgave i Grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn
Veileder: Reidun Heggem
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Abstract	1
1 Innledning.....	2
1.1 Bakgrunn	2
1.2 Problemstilling og avgrensning	3
2 Teori	5
2.1 Hva er en lærebok?.....	5
2.2 Nynorsk sin posisjon i skolen/undervisningen	5
2.3 Kunnskapsløftet - Hva sier læreplanen om nynorsk?.....	6
2.4 Grunnleggende ferdigheter	6
2.5 Å lese nynorsk	8
2.6 Å skrive nynorsk	8
2.7 Grammatikk i nynorsk.....	8
2.8 Hva er «god» nynorskopplæring og hvordan legge til rette for det?.....	9
3 Metode.....	11
3.1 Forskningsmetode	11
3.1.1 Kvalitativ og kvantitativ metode	11
3.2 Lærebokanalyse/Tekstanalyse	12
3.3 Reliabilitet og validitet	12
3.4 Presentasjon og valg av lærebok	12
3.4.1 Kontekst 8-10, <i>Nynorsk – som sidemål</i>	13
4 Analyse.....	13
4.1 Fremgangsmåte	13
4.2 Resultat.....	15
5 Drøfting	15
6 Avslutning	19
7 Litteraturliste	21
8 Vedlegg	23

Sammendrag

Bokmål og nynorsk er likestilte skriftspråk som begge inngår som en del av kunnskapsløftet. I denne studien er det foretatt en lærebokanalyse av et læreverk på ungdomstrinnet som er for bokmålsbrukere som har nynorsk som sidemål. Denne studien tar for seg hvordan nynorsk blir fremstilt i læreboka og hvordan den legger til rette for nynorskundervisning.

Problemstillingen min er som følger: Hvordan blir nynorsk framstilt for elever med nynorsk som sidemål i lærebokverket *Nynorsk – som sidemål* og i hvilken grad legger boka til rette for at elevene skal nå to av kompetansemålene etter 10. trinn? Det teoretiske grunnlaget for denne oppgaven er det som omfatter holdninger til nynorsk, lærebøker, kunnskapsløftet og grunnleggende ferdigheter. Metoden som er brukt er lærebokanalyse, inkludert både kvalitativ og kvantitativ metode. Kort oppsummert er de mest sentrale funnene at grammatikken fremstår som en litt isolert del av læreverket, men at boka i stor grad legger opp til arbeid med lesing og skriving av nynorsk som en inkludert del.

Abstract

Norwegian Bokmål and Norwegian Nynorsk are equal writing languages and they both form part of the „kunnskapsløftet“. In this study is it done an analysis of a textbook used in secondary school. The book is used by students who have Norwegian Bokmål as their first language and Norwegian nynorsk as their second language. This study is about how *nynorsk* is presented in the textbook and how it facilitates *nynorsk*-teaching. My approach to the problem is as follows: Hvordan blir nynorsk framstilt for elever med nynorsk som sidemål i lærebokverket *Nynorsk – som sidemål* og i hvilken grad legger boka til rette for at elevene skal nå to av kompetansemålene etter 10. trinn? The theoretical foundation for this task is what includes attitudes against *nynorsk*, textbooks in school, *Kunnskapsløftet* and formative knowledge. The method used is textbook analysis, including both qualitative and quantitative methods. In the summary, the most important findings are that the grammar appears as a somewhat isolated part of the curriculum, but the book largely focuses on reading and writing nynorsk as an included part.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Nynorsk = Spynorsk? Hvor mange har ikke tilført noen ekstra bokstaver på tittelen på den nynorske ordlista i sin skolegang slik at resultatet har blitt «spynorsk mordliste»? Hvor mange ganger har ikke medelever stilt spørsmål om hvorfor man skal lære nynorsk? Dette spørsmålet om hvorfor bokmåselever må lære nynorsk er ifølge Jansson (2011b, s. 163) kanskje det oftest stilte didaktiske spørsmålet i norskfaget på ungdomstrinnet.

«Og disse negative holdningane forplantar seg utover i samfunnet, ikkje minst til skolen og den sidemålsopplæringa mange bokmåselevar går gjennom.» (Bull, 2013, s. 276). Senest nå i høst sa en av mine medstudenter på tyskstudiet at hun «hatet» nynorsk og hadde alltid lurt på hvorfor man måtte lære det. I hennes utsagn gjenspeiler de negative holdningene til nynorsk seg, og det er dessverre ikke den eneste gangen jeg har hørt slike ytringer og holdninger knyttet til nynorsk. Selv om bokmål og nynorsk er likestilte skriftspråk mener Bull (2013, s. 275-276) at nynorsk er lavere i språkhierarkiet fordi det, rent kvantitativt, er et minoritetsspråk i forhold til bokmål. I tillegg beskriver Bull (2013, s. 276) at en annen årsak til at nynorsk er lavere i hierarkiet er at nettopp flere bokmålsbrukere har slike negative holdninger som beskrevet ovenfor til nynorsk.

«Departementet mener at skriftlig sidemålsopplæring fortsatt skal være obligatorisk både i grunnskolens ungdomstrinn og i studieforberedende retninger i videregående opplæring, slik det er i dag.» (Kunnskapsdepartementet, 2003, s. 43). Selv om nynorsk i skolen har blitt diskutert i lang tid, og det eksisterer både argumenter for og mot, så inngår likevel nynorsk fortsatt som en del av læreplanen. Derfor er dette noe som må inkluderes i opplæringen, uavhengig hva mannen på gata synes om nynorsk eller hva statsministeren synes. Jeg har selv opplevd lærere i min skolegang som har innledet arbeidet med nynorsk ved å si «Nå skal vi lære nynorsk», «Vi må lære det fordi læreplanen sier det» eller lignende. Disse holdningene og det negative synet på nynorsk blant lærere kan være problematiske. Rise (2007) har i sin masteroppgave undersøkt nettopp dette; om lærerens negative syn på nynorskundervisning gjennomskues av elevene og dermed hindrer elevenes indre motivasjon for læring. Han kom frem til at i en av klassene mente et flertall på 65 % at lærerens egen motivasjon for faget var i høy eller svært høy grad viktig for deres læring (Rise, 2007, s. 78). Begrunnelsene og holdningene blant lærerne og andre medelever har for min del skapt lite motivasjon til faget. Selv om jeg egentlig alltid har vært glad i norskfaget, og interessert meg spesielt for nynorsk, har ikke lærerne gjennom min skolegang motivert meg og lagt til rette for god

nynorskopplæring. At nynorsken er en stor utfordring finner vi også i Kunnskapsdepartementet (2003, s. 43) som mener sidemålet representerer en stor utfordring med tanke på norskfaget og dermed også for grunnopplæringen. Det blir også understreket at det er utfordrende å utarbeide mål som motiverer *både* lærerne og elevene i arbeidet med nynorsk (Kunnskapsdepartementet, 2003, s. 43).

Dette er litt av bakgrunnen for at jeg vil se nærmere på en utvalgt lærebok i norskfaget på 8-10. trinn. Jeg vil se i hvilken grad de legger opp til og til rette for undervisning om, og på nynorsk for sidemålsbrukere. Først vil jeg presentere problemstilling og gi begrunnelser for hvordan jeg har valgt å avgrense den. Deretter kommer det en del relevant teori etterfulgt av metodekapitler som tar for seg både kvalitativ og kvantitativ metode. Følgende blir valg av læreverker begrunnet og fremgangsmåte for hvordan jeg analyserte læreboka. Videre vil jeg presentere funnene mine og drøfte disse. Avslutningsvis kommer det en slags konklusjon hvor jeg oppsummerer oppgavens innhold.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Ut ifra bakgrunnen og drøftingen i forrige avsnitt, har jeg formulert en problemstilling som jeg ønsker å undersøke nærmere. Problemstillingen lyder som følger: **Hvordan blir nynorsk framstilt for elever med nynorsk som sidemål i lærebokverket *Nynorsk – som sidemål* og i hvilken grad legger boka til rette for at elevene skal nå to av kompetansemålene etter 10. trinn?**

Begrensningene mine vil være flere ut ifra denne problemstillingen som jeg har utarbeidet. Ved første øyekast kan det se ut som en vid oppgave som kan ha flere innfallsvinkler og fokus. Mitt fokus i denne bacheloroppgaven vil først og fremst være hvordan nynorsk, som en del av norskfaget for elever med nynorsk som sidemål, blir framstilt i læreverket *Nynorsk som sidemål* for 8-10. trinn. Og da først og fremst i hvilken grad boka legger til rette for nynorsk i undervisningen og om den er i samsvar med læreplanen som gjelder i dag. I tillegg vil begrensningene mine ligge til ungdomstrinnet siden det er en lærebok for 8-10. trinn.

Jeg har valgt å plukke ut to kompetansemål under *skriftlig kommunikasjon*, som nevner ordet «nynorsk» eller «sidemål, etter 10. trinn som de «kompetansemålene» i problemstillinga.

Disse to er: «lese og analysere et bredt utvalg tekster i ulike sjangere og medier på bokmål og nynorsk og formidle mulige tolkninger» (Utdanningsdirektoratet, 2006a) og «skrive kreative, informative, reflekterende og argumenterende tekster på hovedmål og sidemål med begrunnede synspunkter og tilpasset mottaker, formål og medium» (Utdanningsdirektoratet,

2006a). Når jeg skal drøfte i hvilken grad *Nynorsk – som sidemål* legger til rette for elevene skal nå de to nevnte kompetansemålene kommer jeg kun til å analysere kapittel 2 i læreboka som heter: «Å lese og skrive nynorsk» (Øygarden, 2014). Når det gjelder første del av problemstillingen kommer jeg til å benytte hele læreboka som utgangspunkt for å svare på den.

Jeg skal ikke gå inn på og argumentere for eller mot hvorvidt nynorsk burde vært en del av norskfaget eller ikke, det er en helt annen diskusjon. Nå er det engang sånn at bokmål og nynorsk er likestilt som skriftspråk i Norge og enn så lenge inkluderes begge i læreplanen for norskfaget. Derfor vil jeg ta for meg hvordan nynorsk blir fremstilt i en bestemt lærebok, og hvordan boka legger til rette for lærerens undervisning i nynorsk. Gir for eksempel lærebokas arbeidsoppgaver rom for at elevene kan trene grunnleggende ferdigheter i arbeid med nynorsk? Legger boka til rette for at elevene skal kunne lese et bredt utvalg tekster? Dette er noen av spørsmålene som vil bli forsøkt besvart i løpet av oppgaven, noen i større grad enn andre. Det er viktig å presisere at jeg ikke er ute etter å bekrefte en påstand eller komme frem til en slags sannhet i denne oppgaven min. Formålet mitt er derimot å få en dypere innsikt i hva lærebøker faktisk inneholder. Selv om jeg kun setter søkelys på én lærebok i min oppgave, er det nok mange fellestrekk som også gjelder for andre lærebøker i norskfaget.

Selv om jeg ikke kan uttale meg på noe generelt grunnlag om hvorvidt det er negative holdninger til nynorsk overalt i Norge, har jeg opplevd at tendensene har vært mye av de samme når jeg har snakket med andre. Dette har vært folk jeg har gått i klasse med på lærerstudiet, praksislærer, elever på praksisskoler, og folk generelt fra flere deler av landet. Nå setter ikke oppgaven min noen geografiske begrensninger, men jeg føler det likevel er verdt å nevne. Kanskje er det ikke de samme tendensene der hvor elever har nynorsk som hovedmål og bokmål som sidemål, men det får bli opp til noen andre enn meg å finne ut.

2 Teori

2.1 Hva er en lærebok?

«Læremidler er en viktig og nødvendig del av enhver undervisnings- og læringssituasjon.» (Imsen, 2009, s. 329). Det er sjeldent at man som lærer ikke har behov for læremidler, men det varierer selvsagt i hvor høy grad de styrer undervisninga. Eksempler på læremidler kan ifølge Imsen (2009, s. 329) være bibliotek, lærebøker, video, ulike samlinger og diverse digitalt utstyr. Videre vil jeg kun sette søkelys på læreboka som læremiddel.

En lærebok er et viktig verktøy, noe som også understrekes av Imsen (2009, s. 330). Samtidig som en lærebok kan være noe positivt, finnes det også ulemper med bruken av den. Imsen (2009, s. 330) har kommet frem til at lærebokstyrt undervisning ikke er særlig heldig fordi mange lærere kanskje undervurderer sin egen kompetanse i forhold til lærebokas. Samtidig mener Imsen (2009, s. 330) at lærebøker også kan være med på å gi gode opplevelser av læring, både for lærere og elever. Ut ifra dette kan man tolke at læreboka kan være et styrende element for undervisninga, men ikke noe man bør følge slavisk. Jansson (2004, s. 4) mener at hvis lærerne kjenner seg faglig usikre, kan læreboka være det som bestemmer hvordan emnet blir tatt vare på i undervisninga.

Det finnes dessuten store individuelle forskjeller for hver enkelt lærer hvordan man ønsker at undervisningen skal være. Noen vil gjerne planlegge og tilrettelegge undervisningen uten mange føringer, mens noen velger å bruke lærebøkene som en slags mal. Når det gjelder undervisningene har læreren det som kalles metodefrihet (Imsen, 2009, s. 335). Det betyr at det legges anvisninger om hva elevene skal lære, jamfør læreplanen, men det er opp til læreren hvordan undervisningen gjennomføres rent *metodisk*. Det som er viktig når det kommer til lærebøker er at de er i samsvar med den gjeldende læreplan (Imsen, 2009, s. 331). Som lærer er det viktig å være kritisk til lærebøkene, noe jeg selv har erfart i min egen praksis. Dette er noe som også blir understreket av andre: «Det er viktig at lærere har et aktivt og kritisk forhold til lærebøker.» (Imsen, 2009, s. 331).

2.2 Nynorsk sin posisjon i skolen/undervisningen

«Elevane skal ha opplæring i begge målformer og kan ha nynorsk eller bokmål som hovudmål.» (Utdanningsdirektoratet, u.å.).

Bokmål og nynorsk har vært likestilte skriftspråk siden 1885. Kvantitativt sett er det helt klart bokmål som dominerer. Mest på grunn av sin dominans i Oslo-området og andre storbyer der det er mye folk. Det finnes ingen statistikk over nynorskbrukere, men det blir antatt til å ligge

et sted mellom 10 og 15 prosent. 13,2 prosent av grunnskoleelevene hadde nynorsk som opplæringspråk (hovedmål) i skoleåret 2009/2010 (Berg-Nordlie, Jahr & Vikør, 2019). Dette bekreftes også av Askeland & Falck-Ytter (2009, s. 12) som også skriver at nynorsk blir brukt skriftlig av 10-15 %. Et flertall av alle nordmenn har ifølge Grepstad (2005) hatt skriftlig undervisning i nynorsk.

2.3 Kunnskapsløftet - Hva sier læreplanen om nynorsk?

Kunnskapsløftet blir ofte omtalt som LK06 og omfatter blant annet læreplan i norsk, som er relevant for denne oppgaven. Ifølge Utdanningsdirektoratet (2018) er formålet med opplæringa å blant annet gjøre elevene tryggere språklig, utvikle språkforståelsen deres og gi de et grunnlag for å meste begge målformene. I kompetansemålene etter 10. årstrinn kommer nynorsken til syne i disse målene nedenfor:

- **«lese og analysere et bredt utvalg tekster i ulike sjangere og medier på bokmål og nynorsk og formidle mulige tolkninger»**
- **«skrive kreative, informative, reflekterende og argumenterende tekster på hovedmål og sidemål med begrunnede synspunkter og tilpasset mottaker, formål og medium»**
- «gjøre rede for noen kjennetegn ved hovedgrupper av talemål i Norge, og diskutere holdninger til ulike talemål og til de skriftlige målformene nynorsk og bokmål»
- «beherske grammatiske begreper som beskriver hvordan språk er bygd opp»
- «bruke grammatiske begreper til å sammenligne nynorsk og bokmål»
- «forklare bakgrunnen for at det er to likestilte norske målformer, og gjøre rede for språkdebatt og språklig variasjon i Norge i dag»

(Utdanningsdirektoratet, 2006a).

De to øverste målene som er markert med fet skrift er de problemstillingen min tar utgangspunkt i.

2.4 Grunnleggende ferdigheter

Som en del av læreplanen og kompetansemålene inngår grunnleggende ferdigheter. Disse ferdighetene er forutsetninger for læring og utvikling, både i skolen, men også senere i arbeidslivet. Grunnleggende ferdigheter gjelder for alle fag i skolen, og skal innlemmes i kompetansemålene etter de ulike årstrinnene. De fem ferdighetene er; 1) å kunne uttrykke seg

muntlig, 2) å kunne uttrykke seg skriftlig, 3) å kunne lese, 4) å kunne regne og 5) å kunne bruke digitale verktøy (Utdanningsdirektoratet, 2006b).

I norskfaget dreier de fem grunnleggende ferdighetene seg om ulike elementer, og alle er representert i kompetansemålene i norsk etter 10. årstrinn. Å *kunne skrive* i norsk innebærer å uttrykke seg på en hensiktsmessig måte i ulike type sjangere som er relevante for norskfaget. «Utviklingen av skriftlige ferdigheter i norskfaget forutsetter systematisk arbeid med formelle skriveferdigheter, tekstkunnskap og ulike skrivestrategier. Det innebærer å kunne uttrykke seg med stadig større språklig sikkerhet på både hovedmål og sidemål.» (Utdanningsdirektoratet, 2006b). Å *kunne lese* er blant annet å skape mening fra både eldre og nyere tekster, få innsikt i andres tanker, skape forståelse, reflektere over tekster og å forholde seg kritisk til det man leser. (Utdanningsdirektoratet, 2006b). De tre andre ferdighetene lar jeg være å forklare, fordi f.eks. muntlige ferdigheter er vanskelig å måle og utvikle i nynorsk, da dette er skriftspråk og ikke et talemål. Jeg velger heller ikke å inkludere digitale ferdigheter og det å kunne regne i besvarelsen min, da dette ikke er relevant for problemstillingen min.

Når det gjelder nynorskopplæringa er det spesielt de skriftlige ferdighetene som elevene skal utvikle som er de mest sentrale av de fem grunnleggende ferdighetene. Dette blir også presisert i Utdanningsdirektoratet (2018) hvor kun skriftlige ferdigheter blir nevnt under overskriften «Grunnleggjande ferdigheiter». Men også ferdigheten som dreier seg om lesing blir også nevnt; «Med utgangspunkt i denne språksituasjonen skal barn og unge få eit medvite forhold til språkleg mangfald, og lære å lese og skrive både nynorsk og bokmål.» (Utdanningsdirektoratet, 2018).

I denne lærebokanalysen vil jeg altså drøfte hvordan noen av de grunnleggende ferdighetene kommer til uttrykk i læreverket, skriving og lesing med fokus på hvordan disse ferdighetene blir ivaretatt i et visst kapittel i *Nynorsk – som sidemål*. Siden de grunnleggende ferdighetene inngår i kompetansemålene og skal bidra til at eleven utvikler fagkompetansen i norsk, anser jeg dette som vesentlig for hvordan læreboka legger til rette for nynorskopplæringa. På bakgrunn av dette og det som er grunnlagt i denne teoridelen vill jeg derfor også drøfte de grunnleggende ferdighetene i analysen min for å finne svar på problemstillingen.

2.5 Å lese nynorsk

Ettersom problemstillingen min tar for seg hvordan elevene skal nå et av kompetansemålene som innebærer å lese nynorsk anser jeg det for viktig å skrive litt teori om hva det innebærer og hvordan man kan bidra til elevenes læring i denne grunnleggende ferdigheten i nynorsk. Askeland & Falk-Ytter (2009) gjør i sin bok rede for hvordan man kan jobbe med lesing av nynorsk i skolen. Literacy som begrep er viktig i denne sammenhengen, noe som ifølge Askeland & Falck-Ytter (2009, s. 75) dekker både det å lese og skrive og utviklingen av literacy kan også bety å både lese og skrive nynorske tekster. Ulike sjangre når det gjelder lesing blir presentert av Askeland & Falck-Ytter (2009, s. 83-103). Sjangrene de nevner er blant annet rim, korte tekster, tegneserier, fortelling, noveller og romaner. Når det kommer til lesestrategier på nynorsk er det ikke noe forskjell fra bokmål, men hvis nynorsk er sidemålet krever det fonologisk kunnskap. (Askeland & Falck-Ytter, 2009).

Når det kommer til lesing i nynorsk er det viktig at læreren går foran og modellerer tekster, noe som vil si at læreren viser hvordan man skal praktisere en lesestrategi før elevene prøver ut den i samarbeid med læreren. (Askeland & Falck-Ytter, 2009, s. 81). På denne måten kan elever lære ulike strategier for ulike sjangere, og dermed danne seg et slags repertoar av læringsmetoder. I dette arbeidet er det viktig og hensiktsmessig å jobbe med mange ulike sjangre.

2.6 Å skrive nynorsk

Hva innebærer det å skrive nynorsk? Ifølge Askeland & Falck-Ytter (2009, s. 105) er det nettopp gjennom skriving at elevene viser hva de virkelig kan av nynorsk. Den beste måten for å la elevene få nok trening i å skrive nynorsk er at de får skrive ofte og kort; altså mange skriveoppgaver (Askeland & Falck-Ytter, 2009, s. 106). I starten kan det være viktig å starte i det små, og da viser Askeland & Falck-Ytter (2009) til at korte oppgaver som innebærer oversetting eller avskrift kan være hensiktsmessige. Sjangre som f.eks. dikt, leserinnlegg og fortelling kan også være naturlige i begynnelsen og etter hvert kan man bevege seg ut på de litt mer «komplekse sjangrene».

2.7 Grammatikk i nynorsk

En kort teoridel om grammatikk i nynorsk er verdt å ha med fordi jeg skal kort kommentere dette i analysen og drøftinga av *Nynorsk – som sidemål*. Når det gjelder sidemålsopplæringa og grammatikk er det læreboka som faktisk sier noe om hvordan den faktiske undervisningen er beskrevet Askeland & Falck-Ytter (2009, s. 132). Det har vært vanlig å lære nynorsk

gjennom grammatikk, selv om oppgavemengden med utfyllingsoppgaver har minsket betydelig etter at andre emner i norskfaget har blitt inkludert. Likevel skriver Askeland & Falck (2009, s. 133) at de tidligere har uttrykt at nynorsk som sidemål har blitt redusert til grammatikk og blitt sett på som et fremmedspråk. Dette understrekes også av Jansson (2011b, s. 162) som skriver at nynorskopplæring i stor grad har dreid seg om grammatikkundervisning, altså en formalistisk tradisjon for undervisning. Dette har blitt problematisert og selv om det ikke finnes noe tydelig forskning på dette er det ifølge Jansson (2011b, s. 162) blitt pekt på at nynorskopplæringa for elever med nynorsk som sidemål bør forbedres. Når dette er sagt påpeker Askeland & Falck-Ytter (2009, s. 133) at selv om man får undervisning i nynorsk grammatikk, betyr ikke det at det blir et fremmedspråk. Grammatikk er bra og viktig for å forstå et språk og elevenes kunnskap om grammatikk skal komme til syne i tekstene de produserer, men grammatikken alene er ikke noe mål i seg selv (Askeland & Falck-Ytter, 2009, s. 133).

2.8 Hva er «god» nynorskopplæring og hvordan legge til rette for det?

Hva som er «god» og «dårlig» nynorskopplæring er svært vanskelig å definere. Jeg vil derfor i denne delen forsøke å gå innpå, ved hjelp av teori, hvordan man kan *legge til rette* for god nynorskundervisning på ungdomstrinnet. Jansson (2011a, s. 180) mener det er viktig å presisere at det ikke er bare resultatet, men også prosessen frem mot god kompetanse i nynorsk er en del av målet. For at elever med nynorsk som sidemål skal kunne utvikle ferdigheter i begge målformene, er man avhengig av å starte tidlig. Dette blir også understreket av Jansson (2011a, s. 180) som skriver at på ungdomstrinnet må man ha tiltak som tidlig start og begynne allerede på høsten i 8. klasse med både lesing og skriving, på både nynorsk og bokmål.

Når det gjelder holdninger knyttet til nynorsk, har vi sett tidligere at det eksisterer delte meninger og ytringer. Mange lar seg f.eks. påvirke av families, venners og læreres holdninger. Jansson (2011a) viser til at holdninger til nynorsk som en del av norskfaget spiller en viktig rolle, og det er tydelig at holdninger og motivasjon knyttet til nynorsken henger sammen.

Å la elevane sleppe å lære å skrive nynorsk ser altså ikkje ut til å føre til meir positive holdningar til nynorsk. Men det fører heilt sikkert til at elevane ikkje lærer å skrive nynorsk, og at dei dermed blir enda fjernare frå denne delen av norsk skrift- og språkkultur. (Jansson, 2011a, s. 182).

Her ser man viktigheten av at man burde fortsette med nynorsk og at det er viktig hvordan læreren fremstiller nynorskopplæringa. Jansson (2011a, s. 182) understreker at selv om det eksisterer negative holdninger til nynorsk blant elevene, er det viktig å huske på at det også finnes elever som er positive til nynorsk i alle klasser. Hvis man tar utgangspunkt i at elevene er negative kan det føre til at læreren ikke ser og spiller på de eleven som faktisk er motiverte for å lære nynorsk. I arbeidet med å skape et positivt læringsmiljø er det dermed viktig å finne en viktig balanse mellom læreren og elevene (Jansson, 2011a, s. 182). For å motivere elevene er det viktig å legitimere og presentere nynorsken på flere måter, ikke f.eks. bare ut ifra språkhistorien. Jansson (2011b s. 166-171) skriver om det som kalles en demokratisk legitimering, en språkhistorisk legitimering, samt en nyttelegitimering av nynorsken.

Elever på ungdomstrinnet har ulike forutsetninger for nynorsk som sidemål, så vel som i andre fag. Det er ikke til å stikke under en stol at elever har variert engasjementet og interesse for norskfaget, og det er derfor viktig med tilpasset opplæring. Imsen (2009, s. 56) beskriver tilpasset opplæring ved at man tilpasser undervisningen hver enkelt elevs forutsetninger; det kan være alder, evner, interesser, bakgrunn osv. Elevers manglende interesse for faget er et argument folk bruker mot nynorsk som sidemål. Interesse for nynorsk som sidemål er noe som må skapes, ikke noe som ligger til grunn fra før av ifølge Askeland & Falck-Ytter (2009, s. 37). De mener også at interesse og motivasjon særlig er læreren sitt ansvar å skape, og da er det relevant for hvilke verktøy og læremidler læreren velger å ta i bruk. Både bokmål og nynorsk skal brukes i læresituasjoner, elevene skal møte begge skriftspråkene tidlig og målet er å uttrykke seg på begge (Skjong, 2011, s. 105).

Jansson (2011a, s. 187) oppsummerer den gode praksisen på ungdomstrinnet til å blant annet skape et læringsmiljø der nynorsk, på linje med bokmål, er integrert i undervisningen. Som lærer er det også i tillegg viktig å ikke dyrke de negative holdningene til nynorsk, men å trekke frem de positive holdningene i stedet. Jansson (2011a, s. 187) beskriver også et læringsmiljø hvor det å lykkes med nynorsk er viktig for god nynorskopplæring, samt variert arbeid. Først og fremst i oppstartfasen er det viktig at læreren presenterer bakgrunnen for at vi har to norske skriftspråk slik at elevene skal denne forståelse og kunnskap. Dette blir også understreket av Jansson (2011a, s. 187). I dette arbeidet kan man ifølge Jansson også åpne opp for diskusjon blant elevene over den språksituasjonen vi har i landet vårt i dag.

3 Metode

For å finne svar på min problemstilling har jeg valgt å bruke lærebokanalyse (dokument) for å gå i dybden på en lærebok. Problemstillingen åpner ikke i grunn for andre metoder enn disse. Jeg velger å bruke lærebokanalyse fordi jeg har en mistanke om at lærebøker ofte er et styrende verktøy i undervisningen, noe som også bekreftes av Skjelbred, Solstad & Aamotsbakken (2005). Datamengden i denne oppgaven er ikke betydelig stor, da det kun dreier seg om en lærebok. Grunnen til dette kan leses i første del om avgrensning av oppgaven hvor man får vite mer om hvorfor nettopp dette valget er tatt.

3.1 Forskningsmetode

3.1.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

Når det gjelder samfunnsforskning skiller man gjerne mellom to metoder, kvantitative og kvalitative (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 17). De mener det ikke er sånn at forskningen enten er den ene eller den andre, de to metodene kan også mer enn gjerne kombineres. Det som skiller disse to metodene er graden av fleksibilitet, hvor kvalitative metoder er de mest fleksible. (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 17) Fordelene med kvantitative metoder er derimot at det er enklere å sammenligne resultatene, mens kvalitative metoder åpner for større grad for spontanitet.

Eksempler på kvantitative metoder kan for eksempel være surveyer og spørreundersøkelser/skjemaer. Kvantitative metoder baserer seg på tall og er målbare eller med andre ord; «Kvantifisere er å tallfeste, noe som vi lett forbinder med måling.» (Nyeng, 2012, s. 79). Kvalitative metoder kan være ulike typer intervjuer, innsamling av dagbøker eller dokumentanalyse. Det finnes både fordeler og ulemper ved begge metodene. Christoffersen & Johannessen (2012).

Denne oppgaven er en kvalitativ, men også en kvantitativ studie, hvor innholdet i én enkelt lærebok står i fokus. Metoden i denne oppgaven er kvantitativ fordi jeg velger å telle antall tekster og oppgaver, noe som er målbart. Som Christoffersen & Johannessen (2012, s. 18) beskriver er datagrunnlaget basert på tall som jeg på slutten kan telle opp. Men også kvalitativ metode fordi jeg velger å se på innholdet og meningen i læreboka som innebærer å tolke ord. I følge Nyeng (2012, s. 71) arbeider man med rikholdige skriftlige kilder som gir en tolkninger i form av ord i kvalitativ forskning. Derfor kan man si at min metode også er kvalitativ.

3.2 Lærebokanalyse/Tekstanalyse

I en lærebokanalyse er det utrolig mange elementer som kan legges vekt på. Det kan være alt fra tekstanalyse til analyse av bilder eller oppgaver gitt i en lærebok. Man kan for eksempel undersøke hvordan ulike temaer kommer til uttrykk i enkelte lærebøker eller om oppgavene legger til rette for at elevene kan trene på alle grunnleggende ferdigheter. Ifølge Christoffersen & Johannessen (2012, s. 87) er dokument en skriftkilde som er relevant for den som undersøker den. «Tekster kan gi kunnskap om faktiske, konkrete forhold.» (Bratberg, 2017, s. 11). Tekster og dokumenter kan ha mange former. I mitt tilfelle er dokumentet en lærebok. En dokumentanalyse beskrives av Christoffersen & Johannessen (2012, s. 88) som noe som tar for seg noe fra fortiden som analyseres ut ifra valgt ståsted, og at her vil problemstillingen være viktig for hva man skal ta utgangspunkt i og for hva man skal analysere. Christoffersen & Johannesen (2012, s. 88) understreker også at det er lurt å ha en systemiseringsstrategi når man analyserer dokumenter. Jeg har valgt å utarbeide to analyseskjemaer som er tilpasset problemstillingen. I analyseskjemaet mitt har jeg valgt å ha fokus på innholdet; lærebokas tekster og oppgaver. Min analyse blir en form for diskursanalyse som analyserer ytringer, utsagn og tekster. (Christoffersen & Johannesen, 2012, s. 91). Jeg vil beskrive hvordan jeg gikk frem da jeg analyserte senere i oppgaven.

3.3 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet kan også kalles for nøyaktighet eller målesikkerhet, og det handler ifølge Nyeng (2012, s. 105) om dataene i en undersøkelse er til å stole på. Nyeng (2012, s. 105) understreker likevel at selv om reliabilitet er nødvendig, er det ikke en betingelse for god forskning. En akseptabel reliabilitet vil dreie seg om hvorvidt man finner omtrent samme resultat om man gjennomfører samme studie på nytt og om man finner noe som andre forskere også har oppdaget tidligere (Nyeng, 2012, s. 107). Validitet innebærer det man kaller for gyldighet i data, og Nyeng (2012, s. 109) beskriver det som at man bare undersøker det man ønsker å undersøke, og ikke inkluderer noe annet.

3.4 Presentasjon og valg av lærebok

Min begrunnelse for valg av lærebok er flere. Jeg har i løpet av mine fire år ved grunnskolelærerutdanningen vært på fire ulike skoler i praksis. På to av skolene har *Kontekst* vært hoved-læreverket i norskfaget, og mitt møte med dette læreverket er stort sett grunnlaget for valget mitt i denne analysen. Jeg kunne også i denne oppgaven foretatt en sammenligning av to læreverker, men siden jeg velger å sette søkelys på nynorsk som sidemål anser jeg ikke dette som hensiktsmessig. Dette fordi *Kontekst 8-10, nynorsk som sidemål*, nettopp er et

læreverk for elever med nynorsk som sidemål, En komparativ analyse av to læreverk kunne fort ha blitt en stor oppgave med lite begrensninger, selv om det også hadde kunnet belyst viktige elementer.

3.4.1 Kontekst 8-10, *Nynorsk – som sidemål*

Denne læreboka for 8-10. trinnet er en del av læreverket *Nye kontekst 8-10*, norsk for ungdomstrinnet og læreverket dekker målene for norsk etter læreplanen av 2013 (Øygarden, 2014). Dette skriver Gyldendal forlag selv om læreboka: «Denne boka er for deg som har nynorsk som sidemål, ei målform du ikkje har møtt så ofte som hovudmålet ditt. Samstundes er dei to målformene så like at du allereie forstår og kan svært mykje nynorsk.» (Øygarden, 2014, s. 4). I forordet (se vedlegg 4) står det også at grunnleggende ferdigheter skal også være en del av arbeidet med nynorsk; og at i boka vil eleven lese og skrive tekster i ulike sjangre. (Øygarden, 2014, s. 4).

Boken er delt inn i fire deler. Den første delen foretar seg sammenligning av nynorsk og bokmål. I andre del er det elevenes egen tekstproduksjon som står i fokus. Grammatikkregler og oppgaver er viet til den tredje delen. I siste del tar boka for seg språkhistorie og skriveråd samt en oversikt over sterke verb og en ordliste. Til slutt finner man oversikt over kilder som er brukt i læreverket (Øygarden, 2014). Boken er på 198 sider og er delt inn i 4 kapitler/deler. Først i boken kommer en innholdsoversikt (se vedlegg 3) som viser en mer detaljert oversikt med underoverskrifter til hvert av de fire kapitlene. Jeg skal som sagt i min analyse sette søkelys på hvilke sjangre tekstene i læreboka representerer og hvordan type tekster skriveoppgavene i læreboka legger til rette for.

4 Analyse

En svakhet i min analyse vil være at jeg ikke har mulighet til å belyse alle deler av denne læreboka og det derfor kanskje kan være litt begrenset hva funnene mine er. Kanskje hadde en fullstendig analyse av hele læreboka og det å sette alt i sammenheng vært bedre for å svare på problemstillinga mi? Det hadde krevd enda mere tid og ressurser, og ikke minst et større omfang på oppgaven. Likevel, selv om analysen og oppgaven min har visse svakheter, vil jeg si at funnene og drøftingene mine bærer preg av både reliabilitet og validitet.

4.1 Fremgangsmåte

Jeg har gått i overflaten, delvis i dybden, på en konkret lærebok, og nærlesingen av den vil føre til en slags konklusjon for denne boka, som nødvendigvis ikke er gjeldende for andre

læreverk. Dette er en svakhet ved min analyse, da den kun legger vekt på hva én lærebok inneholder og representerer.

Måten jeg har gått fram i min analyse på er at jeg har tatt utgangspunkt i kapittel 2 i læreboka som heter «Å lese og skrive nynorsk» for å finne svar på problemstillingen min som lyder som følger: **Hvordan blir nynorsk framstilt for elever med nynorsk som sidemål i lærebokverket *Nynorsk – som sidemål* og i hvilken grad legger boka til rette for at elevene skal nå to av kompetansemålene etter 10. trinn?** Jeg har valgt å se på hvordan to kompetansemål kommer til uttrykk i *Nynorsk – som sidemål* og hvordan læreverket legger til rette for at elevene skal nå disse ved utgangen av 10. klasse. Her vil det være relevant å trekke inn grunnleggende ferdigheter.

Jeg har analysert tekstene læreboka inneholder overordnet sett, altså hvilke sjangre tekstene i læreboka representerer. I tillegg har jeg analysert hvor mange av oppgavene knyttet til disse tekstene som er tekstopp-gaver og hvor mange som er språkopp-gaver. Disse dataene har jeg analysert og satt i et skjema (se vedlegg 1 og 2). Ut ifra disse skjemaene har jeg tatt et tilfeldig utvalg i tre av tekstene med tilhørende opp-gaver. Disse skal jeg drøfte nærmere i lys av problemstillingen som handler om det å *skrive* og å *lese*. I tillegg har jeg valgt å se på tildelingen som boka har gitt nynorsk grammatikk og hvordan læreboka er delt inn generelt. De relevante funnene fra min analyse vil bli presentert nedenfor og deretter vil de bli brukt til å diskutere problemstillingen min. Jeg har gjort en slags koding og kategorisering av det jeg har funnet i læreboka. «Koding og kategorisering av datamaterialet er kjerneaktiviteter i den kvalitative analyseprosessen.» (Nilssen, 2012, s. 78). Jeg har valgt å gjøre en slags tematisk kodingsenhet, noe som ifølge Bratberg (2017, s. 105) også er et alternativ som en enhet i teksten som skal kodes og klassifiseres.

Helt konkret betyr dette at jeg blant annet har sett og svart på: 1) Hvordan læreboka er delt inn? 2) Hvor mange tekster har boka? 3) Hvilke sjangre har disse tekstene? 4) Hvor mange tekstopp-gaver og hvor mange språkopp-gaver er knyttet til hver tekst? 5) Hvor mange av tekstopp-gavene er **kreative, informative, reflekterende og argumenterende**? Samt 6) Sett nærmere på 3 av tekstene og tilhørende tekstopp-gaver.

Jeg har valgt å legge ved alle vedlegg i slutten av opp-gaven. Disse vedleggene omfatter de to analyseskjemaene og 9 skanninger av sider i læreverket *Nynorsk – som sidemål*, totalt elleve. Jeg kommer ikke til å referere til hvert enkelt vedlegg hele tiden gjennom teksten, da jeg tydeliggjør om jeg snakker om de to analyseskjemaene eller et konkret tekstnummer i boka (8,

18 eller 28). På denne måten vil det være åpenlyst for personen som leser oppgaven å skjønne hvilke vedlegg det er snakk om, og gjøre det enkelt for den å finne det.

4.2 Resultat

Hvis man ser på innholdsfortegnelsen i *Nynorsk – som sidemål* ser man inndelingen av læreverket. Her ser man også alle tekstene som boka inneholder, samt hvilken sjanger de er. I mitt analyseskjema av sjanger og oppgaver kan man se at boka representerer mange forskjellige sjangre. De sjangrene som går igjen oftest er novelle og reportasje (tre ganger hver). Mange av sjangrene går igjen to ganger, men noen bare én. Ut ifra analyseskjemaet kan man se at det er 20 ulike sjangre på de 30 forskjellige tekstene. Ellers så kan man ut ifra dette skjemaet tolke at det finns både tekstoppgaver og språkopp-gaver til hver tekst; i varierende antall.

Når det kommer til det andre skjemaet som omhandler hvilke type skriveoppgaver *Nynorsk – som sidemål* inneholder, kan man se på summen at hver type tekstoppgave blir i ulik grad representert; 47 av oppgavene er kreative, 38 er informative, 27 er reflekterende og 15 er argumenterende. De funnene som er gjort med tanke på de tre utvalgte tekstene er følgende; Tekst 8 er en novelle som har fem tekstoppgaver og tre språkopp-gaver knyttet til seg. Tekst 18 er en reportasje med fire tekstoppgaver og tre språkopp-gaver. Siste tekst, nummer 28, har tweet og tvitring som sjanger, og viser til tre oppgaver knyttet til teksten og to til språket. Alle disse tekstene med oppgaver ligger som vedlegg til slutt i oppgaven.

5 Drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg drøfte analysene og funnene mine i læreverket. Jeg kommer til å drøfte ved å trekke inn teorien jeg presenterte tidligere i oppgaven. Jeg har delt inn i kategorier som jeg presenterer drøftingen innenfor, ut fra hvordan jeg kodet og analyserte. Her er det igjen relevant å presentere problemstillingen; **Hvordan blir nynorsk framstilt for elever med nynorsk som sidemål i lærebokverket *Nynorsk – som sidemål* og i hvilken grad legger boka til rette for at elevene skal nå to av kompetansemålene etter 10. trinn?**

Det ene kompetansemålet som omhandler det å skrive kreative, informative, reflekterende og argumenterende tekster blir allerede nevnt i forordet i *Nynorsk – som sidemål*. Her kan man allerede se at boka legger til rette for at elevene skal oppnå dette kompetansemålet. Dette viser seg igjen på startsidene av kapittel 2 hvor det står at man i denne delen skal skrive egne tekster ut fra eksempeltekster (Øygarden, 2014, s. 36). På denne startsidene blir også kompetansemålet som dreier seg om å lese et bredt utvalg tekster i ulike sjangre også

representert; «lese tekstar i ulike sjangrar» (Øygarden, 2014, s. 369. Allerede tidlig i læreboka, før man har begynt med lesing ellers skriving som læringsmetode i nynorsk, legger boka til rette for at elevene skal nå de to kompetansemålene. Også grunnleggende ferdigheter blir allerede nevnt i forordet av *Nynorsk – som sidemål*. Her ser man at læreverket forsøker å ivareta de to grunnleggende ferdighetene som står sentralt i denne bacheloroppgaven, samt at det også dekker *mundlige og digitale ferdigheter*. Jeg skal nå gå nærmere inn på i *hvilken grad* tekstene og oppgavene dekker disse kompetansemålene.

Skrijving

«Skrive kreative, informative, reflekterende og argumenterende tekster på hovedmål og sidemål med begrunnede synspunkter og tilpasset mottaker, formål og medium» (Utdanningsdirektoratet, 2006a). Ut ifra analysen min inneholder *Nynorsk – som sidemål* alle disse fire typene tekstoppgaver og kan sies å være i samsvar på kunnskapsløftet. Man kan dermed også, ut ifra analysen, si at *Nynorsk – som sidemål* legger til rette for både kreative, informative, reflekterende og argumenterende tekster på sidemål, men i varierende grad. Funnene i analysen min viser at læreboka representerer et stort antall utvalg av kreative skriveoppgaver, hele 47 stykk. 38 av tekstoppgavene er informative, 27 er reflekterende, men kun 15 er argumenterende. Her kan man se at det å skrive argumenterende tekster i dette læreverket er nedprioritert i forhold til det å skrive kreative tekster.

Man kan likevel si at boka legger til rette for at elevene skal kunne nå det målet, men til tross for det er 15 argumenterende skriveoppgaver minimalt når dette er en lærebok over tre år. I tillegg er det også viktig å nevne det som ble skrevet i teoridelen om at det ikke er bare resultatet, men også prosessen frem mot god kompetanse i nynorsk som er viktig. Derfor må man som lærer i arbeid med slike oppgaver, legge til rette for at elevene kan jobbe med masse oppgaver i prosessen frem til å bli gode skrivere. Selv om læreboka inneholder kun 15 oppgaver som tar for seg argumenterende skriving, må man ikke følge denne slavisk. I følge Imsen (2009) i teoridelen er en lærebokstyrt undervisning uansett ikke en helt heldig situasjon. Man kan for eksempel inkludere argumenterende skriving på andre måter og ved hjelp av andre læremidler som supplement til nynorskundervisningen. Som skrevet i teoridelen er den beste måten for å la elevene få nok trening i å skrive nynorsk er at de får skrive ofte og kort; altså mange skriveoppgaver (Askeland & Falck-Ytter, 2009, s. 106).

Nynorsk – som sidemål er et godt eksempel på dette, da den inneholder veldig mange skriveoppgaver hvor mange av dem er forholdsvis korte.

Lesing

«Lese og analysere et bredt utvalg tekster i ulike sjangere og medier på bokmål og nynorsk og formidle mulige tolkninger» (Utdanningsdirektoratet, 2006a). Hvis man ser på analysen gjort ovenfor kan man si at når *Nynorsk – som sidemål* inneholder 30 tekster i 20 ulike sjangre kan læreboka sies å være i samsvar med kunnskapsløftet fordi den legger til rette for at elevene skal kunne nå det nevnte kompetansemålet. Mange av sjangerne som Askeland & Falck-Ytter nevner og jeg presenterte i teoridelen går igjen i læreverket; tegneserier, noveller og romaner. Når læreren skal bruke denne læreboka kan han gjøre som Askeland & Falck-Ytter (2009) beskriver; vise elevene hvordan man praktiserer en lesestrategi før de prøver ut selv for at de skal få kjennskap til ulike strategier for ulike sjangere. Siden dette læreverket tar for seg hele 20 forskjellige sjangere, har man et godt utgangspunkt for nettopp dette. De sjangrene og tekstene som elevene blir presentert for i møte med *Nynorsk – som sidemål* er mange svært aktuelle og relevante for ungdommen. For eksempel tekst 28 som tar for seg twitter som fenomen. Å arbeide med en slik tekst og oppgave kan for mange elever være en motivasjon til å lære nynorsk, siden de i oppgavene skal skrive sin egen tweet. Dette kan skape interesse for mange som kanskje ikke i utgangspunktet er så positive til nynorsk. Det er læreren sitt ansvar å skape interesse for faget og her er vi inne på det Askeland & Falck-Ytter (2009, s. 37) forteller om; at interesse for nynorsk som sidemål må skapes, det ligger ikke til grunn fra før av. Her kommer man også innpå prinsippet om tilpasset opplæring som nevnt i teori. Kort oppsummert kan man si at *Nynorsk – som sidemål* legger i stor grad til rette for at elever skulle kunne nå det kompetansemålet som er nevnt øverst i avsnittet.

Grammatikk

Som man kan se i innholdsfortegnelsen i *Nynorsk – som sidemål* omfatter grammatikkens kapittel hele 44 sider. I og med at grammatikkoppgaver også inkluderes i kapittel 2 etter hver eneste tekst og grammatikken ofte blir inkludert i tekstoppavene elevene svarer på, finner jeg det merkelig at grammatikkdelen kommer som en separert del i tillegg. Det er nettopp dette man må prøve å unngå fordi grammatikkdelen er av så stort omfang at nynorsk kan bli sett på som en fremmedgjøring. Dette har også blitt understreket av både Askeland & Falck-Ytter (2009) og Jansson (2011b) i teoridelen. Tidligere har nynorsk som sidemål blitt redusert til grammatikk og sett på som fremmedspråk, og ut ifra dette kan man si at det i noen grad

fortsatt enda er tilfelle for dette læreverket. De har også sagt at grammatikken er viktig for å forstå et språk, men er ikke noe mål i seg selv. Hvorfor vier Øygarden (2014) derfor et omfangsrikt kapittel om nynorsk grammatikk til læreverket sitt?

De funnene ovenfor samsvarer med Bente Kolberg Janssons analyse av lærebøker i norskfaget og hvordan de presenterer nynorsk som arbeidsspråk (Jansson, 2004). Resultatene viser ifølge Askeland & Falck-Ytter (2009, s. 33) at alle de seks analyserte bøkene presenterer nynorsk nærmest som et fremmedspråk, og at de inneholder egne kapiteler for nynorsk grammatikk som ofte er plassert bakerst i bøkene. På denne måten fremstår ikke nynorsk som en integrert del av norskfaget, men tvert imot som et eget tilleggsområde (Askeland & Falck-Ytter, 2009, s. 34). Grammatikk-delen i *Nynorsk – som sidemål* kan i samsvar med denne teorien ovenfor sees på som en isolert del av læreboka.

De utvalgte tekstene med oppgaver

Som man kan se i vedleggene er det både tekstoppgaver og språkoppgaver knyttet til de tre tekstene. Språkoppgavene tar for seg blant annet nynorsk grammatikk, men også små oversettingsoppgaver som har med teksten å gjøre, f.eks. tekst 8 *Sommarfuglveng*. Slike små oversettingsoppgaver ble i teoridelen trukket frem som noe hensiktsmessig i oppstartfasen av skriving i nynorsk (Askeland & Falck-Ytter, 2009). På denne måten kan vi si at denne teksten og oppgavene dekker både lesing og skriving som grunnleggende ferdigheter.

Tekst 18, en reportasje som omhandler dialektbruk på sosiale medier, tar for seg sammendrag, drøfting, skriving av SMS og søk på internett som en del av oppgavene knyttet til den. Dette viser varierte oppgaver som elevene kan synes er motiverende. Når man klarer å skape nynorskundervisningen motiverende er det viktig at man gjør det fra starten av. Dette begrunnes også av Jansson (2011a, s. 180) som skriver at man må begynne allerede på høsten i 8. klasse med både lesing og skriving på nynorsk.

Hvordan blir nynorsk fremstilt for elevene?

I og med at det er veldig mye fokus på rettskriving og grammatikk i skriveoppgavene vil dette kanskje virke «kjedelig» for noen av elevene. Mange elever har disse negative holdningene til nynorsk, og som vi så i teoridelen er det ofte slik at nynorskdelen i lærebøker blir fremmedgjort. Men det er viktig å huske på at alle klasser har elever som er positive til nynorsk og man må ikke dyrke disse negative holdningene, men heller legge vekt på de positive. Som lærer må man danne et læringsmiljø der nynorsk, på linje med bokmål, er integrert i undervisningen.

Drøftingen min her tar for seg det faktum at nynorsk virker fremmedgjort i form av at det presenteres som et eget språk, siden det har en egen grammatikkdel og en egen bok i norskfaget? Hadde det kanskje vært bedre med en fellesspråklig bok? Samtidig er noen av de aktuelle nynorske tekstene i læreverket med på å ufarliggjøre nynorsken, siden de tekstene tar for seg veldig hverdagslige og aktuelle tema som elevene kan kjenne seg igjen i, f.eks. tekst 28 (vedlegg) som handler om twitter eller tekst 18 om facebook og dialekter.

Jeg stiller meg kritisk til plasseringen av språkhistorie-delen som først kommer til syne på side 170 av totalt 198. Vi har i teoridelen sett på at det er viktig at læreren presenterer, først og fremst i oppstarten, bakgrunnen for at vi har to likestilte norske skriftspråk, slik at elevene skal kunne danne forståelse og kunnskap. (Jansson, 2011a, s. 187). Denne forståelsen er viktig for at elever ikke skal ha negative holdninger til nynorsk og fordi det også kan åpne for diskusjon over språksituasjonen i Norge i dag. Språkhistorie-delen burde kanskje dermed kommet først, ikke til slutt. Den burde vært tatt med i oppstartfasen, men her kan man jo som lærer styre og velge hva som kommer til hvilken tid. Som nevnt mange ganger er lærebok et godt verktøy i undervisning, men man være forsiktig slik at undervisningen ikke blir lærebokstyrt.

Som nevnt i teoridelen og ovenfor er en lærebok et viktig verktøy i undervisningen, men samtidig må man ha et aktivt og kritisk forhold til den. Selv om *Nynorsk – som sidemål* tilsynelatende legger til rette for at elevene skal nå to av kompetansemålene etter 10. trinn vil det ikke nødvendigvis si at læreverket samsvarer med kunnskapsløftet når det gjelder andre kompetansemål. I tillegg blir grammatikken fremstilt som en separert og isolert del, samtidig som nynorsk grammatikk også er innlemmet underveis i språkopp gavene. Dette kan fremstå som forvirrende for elevene, og muligens være med på å opprettholde negative holdninger til nynorsk.

6 Avslutning

Avslutningsvis vil jeg komme til en slags konklusjon på problemstillingen presentert i starten av oppgaven; **Hvordan blir nynorsk framstilt for elever med nynorsk som sidemål i lærebokverket *Nynorsk – som sidemål* og i hvilken grad legger boka til rette for at elevene skal nå to av kompetansemålene etter 10. trinn?**

Som kommet frem til i analysen av læreboka og i drøftingsdelen, ser man at *Nye kontekst 8-10 – Nynorsk – som sidemål* er en lærebok som fremstiller nynorsk på en nyansert måte, i hvert fall med tanke på oppgaver og tekster. Likevel har boken en del mangler og en del aspekter

som kan stille spørsmål ved. Grammatikkdelen av læreboka opptar en ganske stor del av helheten, og noen av drøftingene gjort ovenfor kan gjøre at den ansees som litt fremmedgjort og isolert for elevene. Læreboka kunne med fordel inneholdt mindre grammatikk og mere oppgaver eller tekster. Samtidig er mange av oppgavene med på å skape interesse og motivasjon for elevene, så nynorsk blir også framstilt på en mer moderne og aktuell måte for elevene.

Når det gjelder andre del av problemstillingen som omfatter to kompetansemål i norskfaget etter 10. trinn og hvordan elevene skal sikre måloppnåelse i disse, kan man ut ifra analysen si at lærebokverket legger i stor grad rette for det. Likevel legger også boka noen begrensinger for argumenterende tekster som skriving, som er et av kompetansemålene som elevene skal oppnå etter 10. trinn. Når det gjelder utviklingen av skriftlige ferdigheter og argumenterende skriving er å følge læreboka slavisk som sagt ingen god måte å legge til rette for nynorskopplæring på, men her kan læreren bruke andre læremidler til å utvikle elevenes kompetanse i argumenterende skriving. Å lese som grunnleggende ferdighet i læreverket *Nynorsk – som sidemål* blir godt ivaretatt og læreboka representerer et godt utvalg ulike sjangre. Man kan derfor si at læreverket for elever med nynorsk som sidemål legger godt til rette for at elevene skal nå kompetansemålet som dreier seg om lesing i nynorsk.

Selv om dette læreverket har noen ulemper, er det ingen tvil om at det er et godt verktøy i nynorskopplæringa for elever med nynorsk som sidemål. Boka legger godt til rette for at læreren kan gjennomføre god nynorskopplæring på ungdomstrinnet. Med tilrettelegging, veiledning og tilpasset opplæring kan man komme langt og sørge for at nynorskopplæringa blir god og en positiv opplevelse for elevene. Man kan si at *Nynorsk – som sidemål* er en god veileder for undervisning og et godt hjelpemiddel, som legger opp til at elever kan nå gitte kompetansemål.

7 Litteraturliste

- Askeland, N., & Falck-Ytter, C. (2009). *Nynorsk på nytt*. Bergen: Fagbokforlaget
- Berg-Nordlie, M., Jahr, E.H. & Vikør, L.S. (2019). Språk i Norge. I *Store norske leksikon* (nettversjonen). Lastet ned 28.03.2019 fra https://snl.no/spr%C3%A5k_i_Norge
- Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. 2. utgave. Oslo: Cappelen Damm
- Bull, T. (2013). Mens vi ventar på språkloven. I N. Askeland, E. Maagerø & B. Aamotsbakken (Red.) *Læreboka: studier i ulike læreboktekster* (s. 273-287). Trondheim: Akademika.
- Christoffersen L., Johannessen A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt
- Grepstad, O. (2005). *Nynorsk faktabok*. Hentet fra https://www.aasentunet.no/filestore/Ivar_Aasentunet/Sprk/Sprkfakta_pdf/NynorskfaktabokA4.pdf
- Imsen, G. (2009). *Lærerenes verden: innføring i generell didaktikk* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Jansson, B. K. (2004). *Kva slags sidemålsopplæring legg lærebøkene opp til når nynorsk er sidemålet? Ein analyse av lærebøker i norsk for ungdomstrinnet etter Reform 97*. Arbeidsrapport nr. 6. Høgskolen i Østfold. Lastet ned 02.05.2019 fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/147540/hefte6-04.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Jansson, B. K. (2011a). Den gode praksisen på ungdomssteget. I B. K. Jansson & S. Skjong (Red.), *Norsk = nynorsk og bokmål: Ei grunnbok om nynorsk i skolen* (s. 179-202). Oslo: Samlaget.
- Jansson, B. K. (2011b). Nynorsk som sidemål på ungdomstrinnet: Korfor det, da? I B. K. Jansson & S. Skjong (Red.), *Norsk = nynorsk og bokmål: Ei grunnbok om nynorsk i skolen* (s. 162-178). Oslo: Samlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2003). *Kultur for læring*. (St.meld. nr. 30 2003-2004). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-030-2003-2004-/id404433/>

Nilssen, V.L. (2012). *Analyse i kvalitative studier: den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.

Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*. Bergen: Fagbokforlaget.

Rise, Sven-Erik (2007). *Motivasjon for nynorsk. En studie av klasseromlederes, skolelederes og elevers egen motivasjon for undervisning og læring i faget nynorsk*. Masteroppgave. Universitetet i Oslo: Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling. Lastet ned 02.05.2019 fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/32510/Motivasjon_PDF_2305.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Skjelbred, D., Solstad, T., & Aamotsbakken, B. (2005). *Kartlegging av læremidler og læremiddelpraksis*. Hentet fra: http://www-bib.hive.no/tekster/hveskrift/rapport/2005-01/rapp1_2005.pdf

Skjong, S. (2011). Lærarkompetanse: nøkkelen til god nynorskopplæring. I B. K. Jansson & S. Skjong (Red.), *Norsk = nynorsk og bokmål: Ei grunnbok om nynorsk i skolen* (s. 77-108). Oslo: Samlaget.

Utdanningsdirektoratet. (2006a). *Læreplan i norsk*. Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/nor1-05>

Utdanningsdirektoratet. (2006b). *Læreplan i norsk: Grunnleggende ferdigheter*. Hentet fra https://www.udir.no/kl06/NOR1-05/Hele/Grunnleggende_ferdigheter

Utdanningsdirektoratet. (2018). *Nynorsk og språkleg mangfald i læreplanen i norsk*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/nynorsk/nynorsk-og-sprakleg-mangfald-i-lareplanen/>

Utdanningsdirektoratet. (u.å.). *Nynorsk i opplæringa*. Hentet 19. mai 2019 fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/nynorsk/>

Øygarden, B. 2014. *Nynorsk – som sidemål*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

8 Vedlegg

Vedlegg 1: Analyseskjema av tekstene i *Nynorsk – som sidemål* sine sjangre

Tekst nr	Sjanger	Antall tekstoppgaver til teksten	Antall språkoppgaver til teksten
1	Reportasje	6	4
2	Leserinnlegg	5	4
3	Artikkel	2	4
4	Leserspørsmål/faktatekst	4	4
5	Intervju	3	4
6	Ordtak og uttrykk	2	5
7	Intervju	4	2
8	Novelle	5	3
9	Artikkel	3	3
10	Dikt	2	2
11	Romanutdrag	6	6
12	Baksidetekster (på bøker)	4	4
13	Leserinnlegg	3	3
14	Tabell	3	2
15	Enkét	3	3
16	Mikronovelle	4	2
17	Romanutdrag	3	3
18	Reportasje	4	3
19	Sangtekster	4	4
20	Informasjonstekst	4	2
21	Enkét	3	4
22	Leserspørsmål, grafikk/kart	3	3
23	Teaterprogram/teatermelding	3	4
24	Reportasje	4	2
25	Dikt	5	2
26	Faktatekster/synspunkt	4	4
27	Tegneserie	3	2
28	Tweet, tvitring	3	2
29	Fremtidstanker	3	4
30	Novelle	4	6

Vedlegg 2: Analyseskjema av skriveoppgavene i *Nynorsk – som sidemål*

Tekst nr	Kreative	Informative	Reflekerende	Argumenterende
1	3	2	1	
2	1		1	3
3	1	1	1	
4	2	2		
5	2	1	1	
6	1		1	
7	2	2	1	
8	2	1	2	
9	1	2		
10	1	1	1	1
11	2	2	1	1
12		1	1	2
13	1	1	1	
14		1	2	
15	2	1	1	
16	2	1	1	
17	1	1	1	
18	1	2	1	
19	1	2		1
20	1	2	1	1
21	1	1	1	
22	3	1		1
23	1	2	1	
24	1	2		1
25	2		2	1
26	1	3		1
27	3	1	1	
28	3			
29	1	1	1	1
30	4	1	2	1
Sum:	47	38	27	15

Vedlegg 3: Innholdsfortegnelse i Nynorsk – som sidemål

Innhald	
Forord	4
Å lage si eiga ordliste	5
1 Nynorsk og bokmål – ei samanlikning	6
Oppgåver 1-22	8
2 Å lese og skrive nynorsk	36
1 14-åring med 250 hestekrefter – reportasje	38
2 Kva meiner du? – lesarinnlegg	40
3 Den første trikkelinja – artikkel	42
4 Edderkoppfobi – lesarspørsmål, faktatekst	44
5 I vinden – intervju	47
6 Å vere svoltne som ein ulv – ordtak og uttrykk	50
7 Tur/retur Amerika i tunnel – intervju	52
8 Sommarfuglving – novelle	54
9 Den første mobiltelefonen – artikkel	57
10 (uavgjort nederlag) – dikt	60
11 Alle har eit sultent hjerte – romanutdrag	62
12 Ungdomsbaker – baksidetekstar	66
13 Dette meiner vi noko om! – lesarinnlegg	69
14 Friluftskvittetar – tabell	71
15 Korleis arbeider ein forfattar? – enkét	73
16 Seksordsnovelle – mikronovelle	76
17 Heilag galskap – romanutdrag	78
18 Facebook fremjar dialektbruk – reportasje	81
19 Mellom bakkar og berg og Mitt lille land – songtekstar	84
20 Når kan du jakte? – informasjonstekst	87
21 Kva er ein student? – enkét	90
22 Å flytte – lesarspørsmål, grafikk/kart	92
23 Fuck My Life – teaterprogram, teatermelding	94
24 Vil ha fleire skatarar – reportasje	97
25 Eit dikt for dei unge – dikt	100
26 Stemmeretten – faktatekst, synspunkt	102
27 Hårek den hardbalne – teikneserie	107
28 Twitter – tweet, tvitring	109
29 Kva er planane etter 10. klasse? – framtidstankar	111
30 Det er ein tunnel i di framtid – novelle	114
3 Grammatikk	124
Substantiv	126
Hankjønn	126
Hokjønn	127
Inkjekjønn	128
Oppgåver	129
Adjektiv	133
Gradbøying av adjektiv	134
Oppgåver	136
Pronomen	138
Personleg pronomen	138
Spørjepronomen	139
Oppgåver	140
Determinativ (bestemmarord)	142
Eigedomsord (possessiv)	142
Mengdeord	143
Oppgåver	143
Verb	145
Infinitiv	145
Svake verb	146
Sterke verb	149
st-verb	151
Parverb	151
Samsvarsbøying	152
Oppgåver	153
Å skrive god nynorsk	160
Passiv på nynorsk	161
Genitiv på nynorsk	162
Dobbel bestemming	164
Plassering av eigedomspronomen	165
Heller verb enn substantiv	167
4 Oppslagsdel	168
Språkhistorie – kort fortalt	170
Skriveråd – kort sagt	174
Oversikt over sterke verb	180
Frå bokmål til nynorsk – ord og uttrykk du bør merke deg	184
Ressursar på Internett	194
Kjelder	196

Vedlegg 4: Forord i Nynorsk – som sidemål

Forord																	
Norsk har to målformer – nynorsk og bokmål. I skolen har elevane den eine språkforma som hovudmål, den andre er sidemål. Denne boka er for deg som har nynorsk som sidemål, ei målform du ikkje har møtt så ofte som hovudmålet ditt. Samstundes er dei to målformene så like at du allerie forstår og kan svært mykje nynorsk.	Tekstane og arbeidsoppgåvene er knytt til desse kompetansemåla i læreplanen: <ul style="list-style-type: none"> • skrive ulike typer tekster etter mønster fra eksempeltekster og andre kilder • uttrykke seg med et variert ordforråd og mestre formverk, ortografi og tekstbinding • skrive kreative, informative, reflekterende og argumenterende tekster på hovedmål og sidemål med begrunnede synspunkter og tilpasset mottaker, formål og medium • bruke grammatiske begreper til å sammenligne nynorsk og bokmål 																
Som ein del av arbeidet med nynorsk skal du også arbeide med dei grunnleggjande ferdigheitene. I denne boka vil du lese og skrive tekstar i ulike sjangrar, arbeide med ord og ordforståing og lære dei typiske trekk i nynorsk grammatikk og skrivemåte. Du vil også finne tekstar som inneheld tal, tabellar og figurar, og oppgåver som krev munnlege og digitale ferdigheitene.	På nynorsk kan du ofte bruke ulike former av for eksempel substantiv og verb, akkurat som på bokmål. Denne variasjonen vil du også sjå i tekstane, fordi det er ulike forfattarar som skriv. Men når du skriv, vel ei form av ordet, og prøv å vere konsekvent.																
Norsklaget inneheld ei rekke kompetansemål for begge målformene. Da denne læreboka berre er ei av lærebøkene dine i norsk, og det sentrale her er nynorsk som sidemål, blir det i denne boka lagt ekstra vekt på oppgåver som kan gi deg gode skriveferdigheitene i nynorsk.	<p>Å lage si eiga ordliste</p> <p>Sjøv om det ikkje er mykje som skil bokmål og nynorsk, er det ein del ord som er ulike, og som du bør vere merksam på. Etter kvart som du arbeider med tekstane og oppgåvene, kan det vere smart å lage si eiga ordliste. Det skal ikkje bli ei omfattande ordliste. Ho skal innehalde orda du har bruk for, ord du oppdagar når du les tekstar på nynorsk.</p> <p>Ta utgangspunkt i bokmål. Truleg er det slik at du oftest lurer på om du kan skrive eit bokmålsord på nynorsk, og derfor bør dette ordet vere det du har som oppslagsord i ordlista. Vurder om du skal skrive bøying på substantiv og verb, men kan du reglane, er ikkje det nødvendig.</p> <p>Tips til korleis du kan lage ei ordliste:</p> <p>Ordliste på papir</p> <p>Bruk ei vanleg kladdebok og la det vere minst ei side for kvar bokstav. Det er enkelte bokstavar som har klart fleire ord enn andre. La derfor bokstavene B, H og S få fire sider, mens A, F, L, M, R, T og V får to sider. Resten kan få ei side. Del kvar side i to kolonnar, venstre kolonne for bokmålsordet og hagre for nynorskordet.</p> <p>Digital ordliste</p> <p>Du kan lage ordlista i Word, Excel eller andre format. Opprett eit dokument og lag ein tabell med to kolonnar.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>BOKMÅL</th> <th>NYNORSK</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>hjem</td> <td>heim lein heim, heimen, heimar, heimane</td> </tr> <tr> <td>huske</td> <td>hugse (hugsar, hugsa, har hugsa)</td> </tr> <tr> <td>hval</td> <td>kval [ein kval, kvalen, kvalar, kvalane]</td> </tr> <tr> <td>hvem</td> <td>kven</td> </tr> <tr> <td>hvorfor</td> <td>kvifor</td> </tr> <tr> <td>høy</td> <td>høg</td> </tr> <tr> <td>høytaler</td> <td>hagtalår [ein hagtalår, hagtalårane, høgtalarane]</td> </tr> </tbody> </table> <p>Lagar du ei slik liste, vil kanskje det å skrive nynorsk kjennast enklare. Lykke til!</p>	BOKMÅL	NYNORSK	hjem	heim lein heim, heimen, heimar, heimane	huske	hugse (hugsar, hugsa, har hugsa)	hval	kval [ein kval, kvalen, kvalar, kvalane]	hvem	kven	hvorfor	kvifor	høy	høg	høytaler	hagtalår [ein hagtalår, hagtalårane, høgtalarane]
BOKMÅL	NYNORSK																
hjem	heim lein heim, heimen, heimar, heimane																
huske	hugse (hugsar, hugsa, har hugsa)																
hval	kval [ein kval, kvalen, kvalar, kvalane]																
hvem	kven																
hvorfor	kvifor																
høy	høg																
høytaler	hagtalår [ein hagtalår, hagtalårane, høgtalarane]																

Vedlegg 5: Startside kapittel 2

2

Å lese og skrive nynorsk

I DENNE DELEN KJEM DU TIL Å

- lese tekstar i ulike sjangrar
- arbeide med formverk og rettskriving
- omsetje tekstar
- skrive egne tekstar ut frå eksempeltekstar
- utvikle eit variert ordforråd

36

Vedlegg 6: Tekst 8

	NYNORSK	BOKMÅL
FOKUSORD	ei bru, brua	ei/en bro, broa/broen eller ei/en bru, brua/bruen
	hengebru	hengebro eller hengebru
	djup	dyp eller djup
	framleis	fremdeles
	Noreg	Norge
	nød eller naud	nød
	nødutgang eller naudutgang	nødutgang
	røyr, røyrtunnel, sugerøyr	rør, rørtunnel, sugerør
	eit hol, holet	et hull, hullet eller et hol, holet

NORSK ORDLISTE 1

TEKST 8

MENS DU LES *Noter deg tre setningar du liker.*

Sommarfuglveng

NOVELLE
Av Erna Oestland

Han kan lese. Han er best i klassen. Han les like fort som faren. Ja, han har faktisk begynt å lese farens bøker. Etter skoletid les han tjukke romanar. Han les om jegerar i djupe, grøne skogar. Om døde kroppar drivande i blå sjø. Og om kjærastar som kyssar under svarte vinterhimlar. Ord, ord, ord. Ord han forstår, og ord han ikkje forstår. Han les dei likevel.

Han les og leitar.
Etter henne.

Henne som han tenker på støtt, han kan berre ikkje seie det til nokon. Han må berre lese og tenkje.

Og det går lett.

Før ho er i alt han les.

Han ser henne smyge seg over sidene. Høyrer henne om han blar stilt nok. Luktar henne jamvel når han lukkar boka.

Han finn stadig nye bøker. Nye ord. Ho er i dei alle, ho pustar på han. Og han vil puste på henne!

Jo, han vil. Han vil skrive til henne.

Men kva skal han skrive? Alle orda i alle bøkene kan han vel ikkje skrive i eit brev?

Han kjøper brevpapir. Det finaste han finn. Med ein sommarfugl. Så læser han seg inn på rommet sitt, finn ein penn og legg papiret framfor seg.

Han begynner. Han skriv. Det blir ei lita klyngje av ord: sjøstjerne, skogstjerne, Stella Polaris.

Han skriv dei fleire gonger, og liker dei betre og betre. Sjølv når han brettar arket, ser han auga hennar skine mot seg så snart han kviskrar orda han skreiv.

Hjartet hans slår når han puttar arket i konvolutten. Det slår, det slår når han skriv namnet hennar under ein gyllen sommarfuglveng. Til slutt skriv han adressa, adressa som er nesten den same som hans.

Sitt eige namn skriv han ikkje. Han vil berre ho skal bli glad. Glad – og enda finare – når han sit på rommet sitt og ser henne komme frå arbeid og bere brevet med orda hans inn i huset sitt.

Frå Norsk Barneblad, nr. 1/2012

TEKSTOPPGÅVER

- 1 Kva er temaet i denne novella?
- 2 Guten i novella skriv «sjøstjerne, skogstjerne, Stella Polaris». Kva trur du guten tenker på når han bruker denne samanlikninga? Finn ut kva Stella Polaris betyr.
- 3 Kvifor skriv ikkje guten sitt eige namn?
- 4 I novella står det:
  - «Han les om jegerar i djupe, grøne skogar. Om døde kroppar drivande i blå sjø. Og om kjærastar som kyssar under svarte vinterhimlar.»
 Vel ei av oppgåvene:
  - a Kva synest du den siterte teksten symboliserer? Kva er det guten les om? Kva assosiasjonar får du?
  - b Skriv nokre ord om korleis du oppfattar guten ut frå den siterte teksten.
- 5 Skriv ein tekst der synsvinkelen er hos ho som får brevet. Ho finn brevet i postkassa, går heim, opnar det og les ... Kva tittel set du på denne teksten?

54

DEL 2
Å lese og skrive nynorsk

55

Vedlegg 7: Tekst 8 oppgaver

SPRÅKOPPGÅVER

6 Finn tre svake verb i novella og bøy dei.

Infinitiv	Presens	Preteritum	Presens perfektum
å			har

► MEIR OM verb. s.145

7 Skriv denne teksten om til preteritum:
 «Han kjøper brevpapir. Det finaste han finn. Med ein sommarfugl. Så laser han seg inn på rommet sitt, finn ein penn og legg papiret framfor seg.
 Han begynner. Han skriv. Det blir ei lita klyngje av ord: sjøstjerne, skogstjerne, Stella Polaris.»
 Begynn stik: «Han kjøpte brevpapir. Det finaste han ...»

8 Omsett dette avsnittet til bokmål: —
 «Sitt eige namn skriv han ikkje. Han vil berre ho skal bli glad. Glad – og enda finare – når han sit på rommet sitt og ser henne komme frå arbeid og bere brevet med orda hans inn i huset sitt.»

NYNORSK	BOKMÅL	HVIS ØRDLISTE!
sommarfugl	sommerfugl	
fleire gonger	flere ganger	
betre	bedre	
sitt eige namn	sitt eget navn	
eit auge eller eit auge	et øye	
eit hjarte eller eit hjarta	et hjerte	
å lese – les – las – har lese	å lese – leser – leste – har lest	

9

FØR DU LES Sjå på overskriftene og underoverskriftene. Kva veit du om teksten når du har lese dette?

Den første mobiltelefonen

ARTIKKEL
Av Petter Olav Serra

Mobiltelefonen har vorte ein så naturleg del av kvardagen vår at vi nesten har gløymt korleis livet var utan. Han er faktisk så naturleg at så å seie alle har ein, og alle har vi våre favorittar.

Frå samtalepartnar til fast følgje
 Lenge kunne mobilen berre brukast til å snakke med. Nå kjennest dette som evigheiter sidan. I dag er det knapt nok den tingen vi ikkje kan bruke mobilen til. Han kan brukast til alt frå billettjøp og handling på nett til navigasjon, spel og underholdning.
 Og vi elsker mobilane våre. Hender det for eksempel at du legg att mobilen heime med vije når du går ut dera om morgonen?

Den første samtalen
 Men først til byrjinga: Den 3. april 1973 ringde elektroingenieren Martin Cooper med den eitt kilo tunge mobiltelefonen sin. Etter å ha presentert seg stilte han spørsmålet:
 – Gjøtt kor eg ringer frå? Ein mobiltelefon! Ein ekte, fungerande mobiltelefon.
 At den nye oppfinninga hans skulle endre måten vi lever livet vårt på, kunne han ikkje ha forestilt seg den gongen, men at oppfinninga ville spele ei stor rolle i framtida, skjønte han.

Kva ventar i framtida?
 Etter kvart kjem mobiltelefonane også integrert i andre innretningar. Smartklokka har allereie vore tilgjengeleg på marknaden ei stund, og brillar med mobiltelefon, kamera og internett-tilkopling er rett rundt hjørnet.

DEL 2
Å lese og skrive nynorsk 57

Vedlegg 8: Tekst 18

Mark hadde knyttnevar store som skinker og var tjuve centimeter høgare enn James, som blei send inn i den polstra veggen, før han snurra rundt og stilte seg i kampstilling. Det verka urettferdig å ha ein motstandar som var så mykje større, men avansert kamptrening skulle vere realistisk, og verkelegheita er også urettferdig.

James prøvde å sjå seg sjølv som den vesle, modige som slår ein som er mykje større enn seg, i ein barnelfilm. Men illusjonen varte ikkje lenge. Mark var heilt utan medfølelse, og det spruta sveitte av han då han gav James ein venstre-høgre-kombinasjon, følgd av eit kne i ribbeina. James knakk saman, og Mark reiv ballen ut av grepet hans.

«Vi sest», flirte Mark og såg sjølvtilfreds ut då han spankulerte mot gardenoben.
 [...]»

Frå Robert Muchamore: *Heilag galenskap*. Samlaget 2012

TEKSTOPPÅVER

1 Set opp reglane punktvis for øvinga «Fartsprøve, små ballar».

2 Forklar orda: *rekruttere, spankulere, illusjon, sparringrunde*

3 Gi ei skildring av instruktøren, frøken Takada.

SPRÅKOPPGÅVER

4 Omsett denne setninga til bokmål:
 «Gulen som hadde stanga Gabrielle, prøvde å låse hovudet hennar under armen, men fekk ein polstra olboge i ansiktet til takk og fall saman bakover.»

5 Skriv denne teksten i presens:
 «James såg at ein av dei heldigvis kom hans veg, men Gabrielle var raskare og dytta han vekk. Då James tryna i golvet for hundrede gong den formiddagen, nappa Gabrielle ballen ut av rekkjevidd.»

6 Skriv setningane på nytt, og bruk ei anna form av nynorskordet som står i kursiv:

- Ho lekk teke tre lange steg før ho blei angripen av to gutar som hadde starta i den andre enden av rommet. –
- Tolv tenåringar slengde seg fram då ballane spratt over golvet. –
- Mens kampen om dei tre første ballane enno rasta, kasta frøken Takada inn to til. –

Kva former vil du bruke i dine skriftlege arbeid?

NYNORSK	BOKMÅL	HVIS ØRDLISTE!
olboge	albue	
frukost	frokost	
vaktsam	vaktom	
medkjensle eller medfølelse	medkjensle eller medfølelse	
ein ryndom, ryndommen eller ei verkelegheit, verkelegheita	en virkelighet, virkeligheten	
sveitte	svette	
allereie	allerede	

18

Facebook fremjar dialektbruk

REPORTASJE
Av Tomri Tobekk

I ei undersøking gjort under Forskningsdagane i 2008, fortalde 60 prosent av dei spurde at dei bruker dialekten sin på Facebook.

– Dialekt blir ein viktig kommunikasjonsreiskap i interaksjonen med andre, seier Berit Skog, førsteamanuensis ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap ved NTNU i Trondheim. Skog har jobba i mange år med sosiale medium, spel og IKT, og det er ho som står bak denne undersøkinga.

Det er dei yngste gruppene som bruker dialekten sin mest på Facebook. Medan 80 prosent av dei på 15 år skriv dialekt, er det berre 25 prosent av dei over 30 år som seier at dei gjer det.

Del av eit bilete
 – Facebook handlar om å knyte kontaktar, skaffe seg venner og å kommunisere. Det handlar òg i stor grad om å syne seg fram og lage seg ein profil. Folk bruker dialekten sin, i kombinasjon med bilete, interesser og preferansar, som eit verkemiddel for å syne kven dei er, forklarar Skog.

I undersøkinga hennar svara heile 70 prosent at dei snakkar norsk på Facebook, medan 45 prosent snakkar engelsk heilt eller delvis. Dei fleste varierer altså språkkbruken og snakkar meir formelt nynorsk eller bokmål til meir perifer forbindelse. Dialekten blir brukt til dei nære forbindelsane og i dei uhøgdedelege samanhengane.

DEL 2
Å lese og skrive nynorsk 81

Vedlegg 9: Tekst 18 oppgaver

Også Twitter

Desse funna meiner Skog heng saman med utviklingstrekk elles i samfunnet.

- Det er generelt akseptabelt å bruke dialekt i media, som i TV og radio, og dette gjeld også i skriftleg, sosial kommunikasjon.

Dialekt har lenge vore ein stor del av sms-språket, og i tillegg til Facebook har også Twitter blitt ein naturleg arena for dialekt.

- Det gir eit personleg preg på ei kjøpp og kort melding, som jo er typisk for Twitter, forklarar Berit Skog.

Trønder, bokmål og engelsk

På Facebook treffer vi nokre brukarar som er med på å underbygge dei funna Skog har gjort. Caroline Sørensen Skaget (16) er frå Trondheim og kan fortelje at ho for det meste bruker trønderdialekten sin når ho kommuniserer med andre på Facebook og via sms.

Ho synest i utgangspunktet ikkje det er noko skilje mellom kva tid det høver seg å bruke dialekt, eller ikkje. Samstundes vedgår ho at det er lettare å bruke reint bokmål når ho sender meldingar til folk ho ikkje kjenner.

- Æ bruke bokmål te en svensk kompis æ har, å engelsk te stemora mi, fortel ho til oss på Facebook.

- Er du stolt av dialekten din?

- Både ja og nei, mene estandsk e my bedre da, føle man blir tatt litt mer særriest da, skriv Caroline Sørensen Skaget.

[...]

EKSEMPEL PÅ DIALEKT FUNNE PÅ FACEBOOK

Gut (15), Stavanger
Tror iche eg ska laga kjøttkaker igjen: P xD

Kvinne (23), Vågå
Dekk æ hjærteite vælkomne når oss kjøn inn:]

Mann (34), Trondheim
Bare mæ å kjærsten i hælga :-)

Kvinne (57), Trondheim
Æ kjenne mæ itj igjen sjøl heller ...

interaksjon - samhandling, samtaler, kommunikasjon
førsteamanuensis - lærer ved universitet eller høyskole
preferanse - noko du liker betre enn noko anna, noko du føretrekker
periferer forbindelsar - mindre viktige forbindelsar/kontaktar, ikkje dei næraste forbindelsane

TEKSTOPPGÅVER

- Lag eit samandrag av kva forskar Berit Skog har funne ut om dialektbruk på sosiale og digitale medium.
- Drøft kortleis de bruker dialekt. Her er nokre spørsmål som kan setje diskusjonen i gang:
  - Kva språkform bruker de på sosiale medium?
  - Kva bruker de når de sender e-post til venner?
  - Kva om de skal sende ein e-post til læraren?
- Skriv ein SMS på dialekten din.
- Søk på Internett, for eksempel i debattforum eller på Facebook, og finn tre eksempel på ulike dialektar.

SPRÅKOPPGÅVER

- Omset alle dialekteksemla som står i ramma på førre sida, til nynorsk og bokmål.
- Bøy substantiva i denne utsegna:

«- Facebook handlar om å knyte kontaktar, skaffe seg venner og å kommunisere. Det handlar òg i stor grad om å syne seg fram og lage seg ein profil. Folk bruker dialekten sin, i kombinasjon med bilde, interesser og preferansar, som eit verkemiddel for å syne kven dei er, forklarar Skog.»

	Eintal	Fleirtal
ein/ei/eit		

► MEIR OM substantiv, s. 126
- Lag substantiv av verba:

melde, undersøke, interessere, kommunisere, forklare, variere

EKSEMPEL: kombinere - kombinasjon
skrive - skrivning

FOKUSORD	NYNORSK	BOKMÅL	MEIR ORDLISTE!
	reiskap	redskap	
	verkemiddel	virkemiddel	
	høg, uhøgtdelig	høy, u høytdelig	
	undersøkkje, undersøking	undersøke, undersøkelse	

82

DEL 2
Å lese og skrive nynorsk 83

Vedlegg 10: Tekst 28

TEKSTOPPGÅVER

- Kva trur du teikneserieskaparen ønsker å seie med stripa på førre sida? Kva tenkjer du om dette? Samtal med ein i klassen.
- Gi ein kort presentasjon av din favoritt-teikneserie. Her er nokre spørsmål som kan hjelpe deg i gang:
  - Kven teiknar serien?
  - Kva heiter dei sentrale personane eller figurane?
  - Er det særlege tema som blir tatt opp?
  - Les du serien i aviser eller hefte?
  - Kva er hovudgrunnen til at du liker denne serien særleg godt?
- Vel ei av oppgåvene:
  - Lag di eiga teikneseriestripe der temaet er kva som gjer ein lykkeleg.
  - Skriv ein kort faktatekst om teikneseriar.

SPRÅKOPPGÅVER

- Omset den engelske teksten i Hårek-stripa til nynorsk.
- Finn engelske ord i teikneserien som liknar på det norske ordet.
EKSEMPEL: a son - ein son eller en sønn

FOKUSORD	NYNORSK	BOKMÅL	MEIR ORDLISTE!
	ein son, sønen, søner, sønene	en sønn, sønnen, sønner, sønnene	
	teikne, teikneserie	tegne, tegneserie	
	ein lesar, fleire lesarar	en leser, flere lesere	
	tru, trufast	tro, trofast	

TEKST 28

Twitter

TWEET, TVITRING

Språkrådet er eit fagorgan som arbeider for å styrkje det norske språket. Språkrådet svarar på alle spørsmål som gjeld språket vårt. Her er eit spørsmål rådet fekk om ordet Twitter:

Spørsmål
Skal det vera stor eller liten forbokstav i Facebook, Twitter og Instagram? Finst ordet tvitring i norsk?

Svar
Facebook, Twitter og Instagram er å rekna som eigennamn og skal skrivast med stor forbokstav. I staden for det engelske verbet tweet, som opphavleg tyder 'kvitra', kan ein bruka tvitra på norsk. Eit pussig samantreff er at tvitra minner om det norske ordet vitra, som tyder 'varsle, gi melding'. I vitra er det god samanheng mellom skrivemåte og uttale, samtidig som det peikar tilbake til det engelske opphavet. Ei Twitter-melding (tweet) kan slik sett gjerne kallast ei tvitring på norsk.

Tvitring av Frode Grytten (@FrodeGrytten)

29. januar 2012
Rommet hennar lysar av sms. Ho kan telje 22 stavefæl på fem meldingar. Bodskapen er likevel klar: Verdas største idiot (114) har slått opp.

31. januar 2012
Kortleis veit dei? Jo, hand som streifer hand, lår som møter lår. Korleis? Jo, blikket, pusten, rørsene. Jente (16) veit. Jente (17) veit.

6. juli 2012
Femten år og berrfætt gjennom grasen. Supe cola. Supe frå brygga. Ligge på handkleet. Håret som alltid er vøtt. Hjartet som aldri går ned.

25. juli 2012
Far (45): Smarttelefon. Mor (42): Smarttelefon. Dotter (16): Smarttelefon. Son (12): Ipad. Familiemiddagane er dei lengste i fettesferien.

108

DEL 2
Å lese og skrive nynorsk 109

Vedlegg 11: Tekst 28 oppgaver

TEKSTOPPGÅVER

- 1 Skriv ei tvitring – hugs, det skal ikkje vere meir enn 140 teikn!
- 2 Skriv ein kort tekst med utgangspunkt i ei av tvitringane til Frode Grytten. Vel sjanger sjølv.
- 3 Lag ein presentasjon. Gjennom Facebook, Twitter og Instagram kan ein kommunisere med tekst og/eller bilete. Tenk deg at du skal orientere om Facebook, Twitter og Instagram til nokon som ikkje kjenner noko til dette. Lag ein kort presentasjon der du får fram kva som særmerker dei tre sosiale media. Ta gjerne med nokre eksempel på innhaldet, litt tekst og bilete som får fram forskjellane.

SPRÅKOPPGÅVER

- 4 Finn to substantiv av kvart kjønn i tvitringane på førre sida og bøy dei.

Eintal	Fleirtal
ein/ei/eit	

► MEIR OM substantiv, s. 126

- 5 Bøy verba:

teje, stupe, streife, gå

Infinitiv	Presens	Preteritum	Presens perfektum
å			har

► MEIR OM verb, s. 145

	NYNORSK	BOKMÅL	NYGÅ ODBOLESTRA
FOKUSORD	rørsle, bevegelse	rørsle, bevegelse	
	ei veka, veka	ei uke, uka eller en uke, uken	
	tyde, tyder eller bety, betyr	bety, betyr	
	opphav, utgangspunkt	opphav, opprinnelse, utgangspunkt	
	ei hand, handa	en hånd, hånden eller ei hånd, hånda eller ei hand, handa	
	berrfett	barfett eller barfota	
	karfor eller kvifor	hvorfor	
	ein budskap, budskapen	et budskap, budskapet	
	gras, grasplen, graslauk	gras eller gress, grasplen eller gressplen, grasiak eller gresslæk	

110

TEKST 29

Kva er planane etter 10. klasse?

FRAMTIDSTANKAR

Så å seie alle norske 10. klassingar søkjer om plass på vidaregåande skole. Det krevjande spørsmålet er å bestemme seg for kva utdanningsprogram ein skal søkje på for å få ei utdanning som gir den jobben ein kan tenkje seg.

Mange besøker i løpet av 10. klasse ei skolemesse der ulike vidaregåande skolar presenterer tilboda sine, og der dei kan få meir informasjon. Andre får kanskje besøk på eigen ungdomsskole og blir informerte om kva dei kan velje blant.

I tekstane under seier 10. klassingar frå ulike stader i landet litt om kva dei kan tenkje seg.

EIRIK

Alt frå eg byrja i 8. klasse har eg tenkt på linja for musikk, dans og drama, og det endetege valet tok eg sist haust. Eg er glad i å spele musikk, så valet bli naturleg. Etter tre år der blir det kanskje høgskule. Draumen er å bli musikkprodusent. Det blir noko med musikk i alle fall. Det skal det bli.

VEGARD

Planen er å gå to år på TIP (Teknikk og industriell produksjon). Deretter vil eg ta eit påbyggingsår. Eg vil bli mekanikar i militæret. Det er noko eg har tenkt på lenge. Eg er oppteken av motor og våpen og gler meg til militæret. Sidan eg var fire år, har eg vore glad i å skru. Å tene gode pengar er viktig, men ein må også like jobben.

DEL 2 111
Å lese og skrive nynorsk

